

Värdepedagogik: Sociala relationer och fostranspraktik

Robert Thornberg
Institutionen för beteendevetenskap
och lärande

Fritidshems pedagogik (fritids pedagogik)

- Helhetssyn på barns utveckling
- Barncentrerat arbetssätt
- Omsorg och lärande
- Bygger på ett grupporienterat arbetssätt där relationerna mellan barnen och mellan barnen och personalen är viktiga redskap i arbetet

Fritidshems pedagogik – behövs den i skolan?

- Varma och omsorgsfulla lärar-barnrelationer
- Positiva och trygga grupprelationer
- Värdegrundsarbete
- Helhetssyn: värde- och kunskapsuppdraget hänger ihop

Är detta...

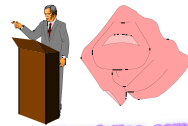
- ✓ Flum och läroplanspoesi?
- ✓ Livsviktigt i och för skolan?

Värdepedagogik

Den aspekt av
den pedagogiska
praktiken som
innebär att moral
uttrycks,
förmedlas och
lärs

Två problematiska synsätt på moral och värdepedagogik i skolan (inkl. fritids)

1. Är emotionellt banden till ett bestämt men oreflekterat
"moralpaket" som de unga ska underordna sig, mycket starkt!

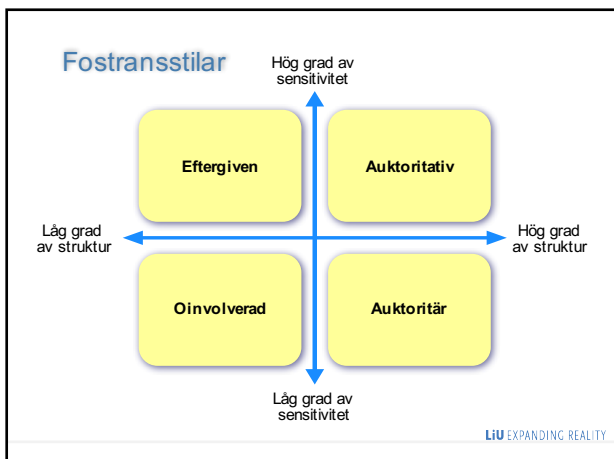

2. Är negativ eftersom moral upplätts som "vad andra säger
att du ska göra" och något som vuxna vill pracka på de unga

Etiska synsätt som inte nöjer sig med att appellera till auktoritet

- a) **fömuftetik:** att sakligt, opartiskt och logiskt härleda och resonera sig fram till moraliska beslut
- b) **omsorgsetik:** att bibehålla sina relationer med andra och visa omsorg om andra med hjälp av empati och värme
- c) **närhetsetik:** vi är utlämnade åt varandra – att ta ansvar för den makt vi har i mötet med ett "du"
- d) **diskursetik:** en fömuftig diskussionsprocess där alla berörda deltar fritt och jämlikt i ett gemensamt sanningsökande och där endast det bättre argumentet får göra sig gällande

Forskning om olika fostransstilar

Barn till auktoritära föräldrar:

- tenderar ofta att vara oroliga och olyckliga
- brister ofta i självförtroende
- är mer aggressiva och undrandragande i relation till andra
- tenderar ofta i samspel med jämnåriga att reagera fientligt och aggressivt i frustrerande situationer
- tror att konflikter med jämnåriga löses med ovänliga och påstridiga metoder.

LIU EXPANDING REALITY

Barn till eftergivna föräldrar:

- är mer omogna och självcenterade
- brister ofta i självförtroende
- brister ofta i självkontroll
- mer impulsiva och aggressiva (särskilt pojkar)
- mer "rebelliska"
- uppvisar oftare låg grad av socialt ansvar.

LIU EXPANDING REALITY

Barn till oinvolverade föräldrar:

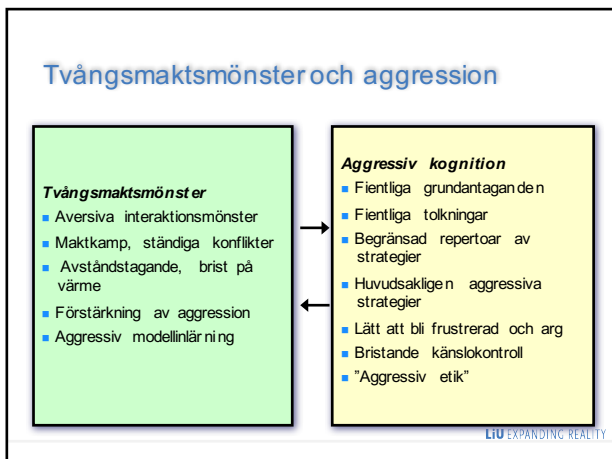
- tenderar att ha hög grad av aggression och utagerande beteenden
- tenderar att vara olyckliga och nedstämda
- har ofta låg självkänsla
- brister i sociala färdigheter.

LIU EXPANDING REALITY

Barn till auktoritativa föräldrar:

- är mer vänliga
- är mer samarbetsorienterade
- är mer prosociala
- har högre grad av psykisk hälsa
- har högre grad av självförtroende
- har högre grad av självständighet och självkontroll
- är mer socialt kompetenta och ansvarstagande
- har färre anpassnings- och beteendeproblem
- är mer omtyckta av jämnåriga.

LIU EXPANDING REALITY

Positiva lärar-barnrelationer

- värme
- närhet
- tillit
- stöd

Negativa lärar-barnrelationer

- maktkamp
- avståndstagande
- ständiga konflikter
- brist på värme

LIU EXPANDING REALITY

Positiva lärar-barnrelationer

- ✓ kännetecknar s.k. **effektiva lärare**
- ✓ sammanhänger med
  - studiemotivation
  - studieengagemang
  - studieprestationer
- ✓ sammanhänger med
  - **positiva relationer hos barnen**
  - **prosociala beteenden**
- ✓ sammanhänger med
  - **mindre stök i klassrummet**
  - **mindre våld, kränkningar och mobbning**
- ✓ **Studieprestationer: effekten är starkare för elever från studieovana hem**

LIU EXPANDING REALITY

"Matteuseffekten" i lärar-elevrelationerna

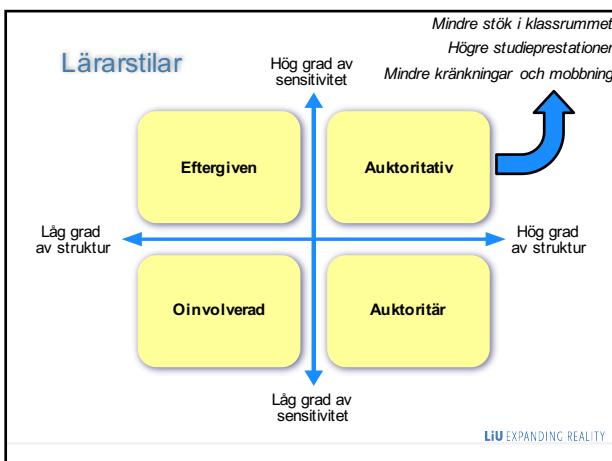
- "Var och en som har, han skall få, och det i överflöd, men den som inte har, från honom skall tas också det han har." (Matt 25:29)
- Barn som har sämre chans att hamna i positiva lärar-barnrelationer och istället löper högre risk att hamna i negativa lärar-barnrelationer:
  - ✓ Barn som uppvisar beteendeproblem
  - ✓ Barn med psykisk ohälsa

LIU EXPANDING REALITY

"Högriskbarn" och lärar-barnrelationen

- "Högriskbarn"
- Löper ökad risk för negativa lärar-barnrelationer
- Longitudinella studier
- Positiva lärar-barnrelationer: en skyddande faktor

LIU EXPANDING REALITY

Skolklimat

Interaktionsmönster – relationer – regler – trygghet – tillhörighet

Positivt skolklimat:

- ✓ kännetecknar s.k. **effektiva skolor**
- ✓ sammanhänger med **mindre våld och vandalism**
- ✓ sammanhänger med **mindre mobbning**

2016-0916

LIU EXPANDING REALITY

Fritidshemspedagogik, ta plats i skolan!

"I forskningsstudier beskriver sig personalen i fritidshemmet ha en förmåga att skapa trygghet för elever och arbetsro i elevgruppen, att stödja elevers självkänsla och att avläsa deras sinnesstämningar. Personalen i fritidshemmet anger att de har som sitt expertområde att arbeta med grupprelationer, med elevers övergripande sociala och allmänna utveckling och elevers lärande i praktiska och konkreta sammanhang. Personalens arbete med att stödja elever till självständighet och trygghet, att ta ansvar för sina handlingar, att vara en bra kompis, att kunna klara av att lösa konflikter med kamrater verbalt, att visa hänsyn och respekt för andra och att följa gemensamma regler är sociala aspekter som knyter an till personalens specifika yrkeskunnande."

(ur: "Skolverkets allmänna råd med kommentarer: Fritidshem", 2014)

LIU EXPANDING REALITY

Värdepedagogikens två dimensioner

- Explicit värdepedagogik
- Implicit värdepedagogik

LIU EXPANDING REALITY

Skapa goda förutsättningar på skolan och fritids

- Etisk medvetenhet
- Positivt skol-, klassrums- och barngruppsklimat
- Positiva lärar-barnrelationer
- Motverka negativa lärar-barnrelationer och tvångsmaktsmönster
- Auktoritativt (ej auktoritärt, eftergivet eller oinvolverat) ledarskap
- Låt fritidspedagogiken ta plats!

LIU EXPANDING REALITY

Tack för din uppmärksamhet!

www.liu.se

li.u LINKÖPING
UNIVERSITY